

תורה ממרום- פרשת דברים

המיוחד במשנה תורה

מאת : עזרא מרום

בס"ד

בשעה טובה התחלנו לקרא בספר דברים שנקרא גם בשם " משנה תורה" משום שבו משה חוזר ושונה את כל המאורעות הגדולים שליוו את עם ישראל מיציאת מצרים ועד הכניסה לארץ. להלן נעמוד על יחודו של ספר זה. ארבעת החומשים הקודמים משקפים את ההנהגה המיוחדת של הקב"ה במדבר שהיתה הנהגה ניסית ואילו ספר דברים מסמל את ההנהגה הטבעית ומתייחס לכניסה לארץ. לכן סגנון הפתיחה של הספר שונה והוא יוצר רושם שהדברים נאמרו מפי משה בעצמו שנאמר: "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן". פסוק זה בא לאחר החיתום של הספר הקודם, ספר במדבר: "אלה המצוות והמשפטים אשר ציווה ד' ביד משה אל בני ישראל בערבות מואב על ירדן ירחו." הפתיחה של ספר דברים יוצרת את הרושם שהדברים נאמרו ישירות מפי משה. לאחר שמשה אומר את כל התורה מפי ד' בארבעת החומשים הקודמים, בספר דברים הוא פונה לעם ישראל בסגנונו שלו. ספר דברים הופך להיות מעין המבוא של התורה שבעל פה. כאן אומר משה את הדברים מעצמו על פי הציווי האלוקי. כאשר נגזז המן ועמוד הענן אינו הולך לפני המחנה יש צורך בתורה שבעל פה. לאור הנ"ל מתבקשת השאלה: האם ספר משנה תורה נאמר ע"ד' או שמא משה אמרו מעצמו? במענה לכך נציג להלן מספר גישות ודעות:

הגאון מוילנא שואל: מה ההבדל בין משנה תורה לבין יתר החומשים? והוא משיב שארבעת החומשים הראשונים היו נשמעים מפי הקב"ה בעצמו מתוך גרונו של משה בבחינת שכינה מדברת מתוך גרונו של משה(לפי הזוהר בפרשת פנחס). לא כן ספר דברים שנאמר כמתכונת הנביאים שקמו אחרי משה, דהיינו הקב"ה אומר לנביא היום, למחר הולך הנביא ומוסר את הדברים לעם ובאופן כזה: "בעת שהנביא דיבר אל העם, נעתק ממנו הדיבור האלוקי והיו הדברים דברי עצמו".

לדעת הרמב"ן והרמב"ם כל התורה כולה, כולל משנה תורה, נאמרה מפי הגבורה. וכך כותב הרמב"ם בהקדמתו לפרק חלק" אנו מאמינים שהתורה נתונה מהשמים, ניתנה על ידי משה רבנו והיא כולה מפי הגבורה". גישה זו שוללת את האפשרות שחלק מהדברים נאמרו על ידי משה מעצמו ורואה ככופר בעיקר את מי שסובר כך.

גם הזהר הקדוש נוקט בגישה זו ואומר "משה מפי עצמו אמרן" הכוונה לדרך העברת הדברים לבני ישראל, אבל אין הכוונה שמשה אמרן מפי עצמו או ע על פי מחשבתו " דלא אשתכח מלה באורייתא מפומא דמשה בלחודו".

לעומתם יש גישה אחרת הסוברת שחלק מהדברים נאמרו ע"י משה בעצמו. תפיסה זו מובעת בגמרא מסכת מגילה ל"א הדנה בשאלה אם קוראים את הקללות שבתוכה ברצף: "אין מפסיקין לקללות. אמר אביי לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים, אבל קללות שבמשנה תורה (בפרשת כי תבוא) פוסק. מאי טעמא? הללו שבתורת כהנים בלשון רבים אמורות ומשה מפי הגבורה אמרן והללו שבמשנה תורה בלשון יחיד אמורות ומשה מפי עצמו אמרן. אביי מחלק בין הקללות שבספר ויקרא לבין אילו הכתובות בספר דברים שהיו נאמרו על ידי משה בעצמו ולכן מותר להפסיק בהן. מסכת מגילה הנ"ל מתייחסת לפרשת הקללות בלבד.

האור החיים הקדוש- רבינו חיים בן עטר זצו"קל- מרחיב את הרעיון שבמסכת מגילה לכל ספר דברים והוא כותב " אמר אלה הדברים אשר דבר משה, משה דבר דברי עצמו, אבל כל הקודם בארבעת החומשים לא אמר אפילו אות אחת מעצמו אלא הדברים שיצאו מפי המצווה בלא שום שינוי אפילו אות אחת יתירה או חסירה".

האדמו"ר מגור בעל השפת אמת מציג בנושא זה גישה מפשרת ואומר: " משנה תורה הוא בבחינת תפילין של יד וארבעת החומשים האחרים הם בבחינת תפילין של ראש" כלומר לדעתו יש במשנה תורה כל הנאמר בארבעת הספרים הקודמים כמו בתפילין של יד שכל הפרשיות כתובות בבית אחד. לכן בדברים יש דברי תוכחות שבאמצעותן מתקרב עם ישראל לתורה כמו שנאמר בתפילין שלי "וקשרתם" והוא כנגד הלב. לעומת זאת תפילין של ראש הם כנגד המוח שעליהם נאמר: "וראו כל עמי הארץ את שם ד' עליך ויראו ממך- אילו תפילין של ראש". בתחילתו ובסופו של הספר יש דברי תוכחה לישראל שמטרתם " לקשור לבותיהם של ישראל לתורתנו הקדושה והוא דומה לתפילין של יד שאנו מקיימים בהם וקשרתם כנגד הלב, כמאמר הגמרא מנחות ל"ז. הנהגת ד' בארבעת החומשים הראשונים היתה הנהגה ניסית שהביאה ליראת הגויים שעליהם נאמר: "המה ראו כן תמהו, רעדה אחזתם שם חיל כילודה (תהילים מ"ח). לעומת זאת בחומש החמישי-משנה תורה- הנהגת ד' היא טבעית לפני הכניסה לארץ.

לזכות בני היקר אליה בן חנה

ליום הולדתו ברכה והצלחה